

BVD / SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A83/007

29 maart 1983

CRUCIAAL ARTIKEL VAN IN KOMMUNIST

Op 23 februari heeft het Sowjetrussische persbureau TASS integraal de tekst verspreid van een artikel van de hand van CPSU-secretaris-generaal , dat tegelijkertijd verscheen in het theoretische Sowjetblad Kommunist, een van de periodieken van het CC van de CPSU.

Het artikel, dat werd uitgebracht onder de titel "De Leer van en enige Vragen m.b.t. de Opbouw van het Socialisme in de Sowjet-Unie", is de aandacht waard, niet alleen omdat het scherpe kritiek levert op de falende Sowjeteconomie en wegen aangeeft voor een mogelijke verbetering daarvan, maar zeker ook omdat er enige uitspraken in voorkomen die aantonen dat geen voorstander is van fundamentele hervormingen in de communistische ideologie. Dat kan opgevat worden als een duidelijke beginselverklaring en daardoor ook als een waarschuwing aan het adres van onafhankelijke denkers binnen de zich in het raam van de communistische wereldbeweging autonoom opstellende CP-en.

Uitspraken over marxisme-leninisme

Het -artikel, dat verscheen in het kader van de herdenking van de honderdste sterfdag van , is voor een deel/lofrede op deze negentiende eeuwse filosoof en op diens verdiensten voor de "revolutionaire omverwerping van de kapitalistische samenleving". De door ontdekte "wetmatigheden" hebben het - aldus - mogelijk gemaakt "het socialisme van een utopie om te vormen tot een wetenschap", een uitspraak waarmee hij de onaanvechtbaarheid van de marxistische theorie ondubbelzinning onderstreept . Dit betekent overigens niet dat voor het marxisme een onveranderlijk geheel is, het is "geen dogma, maar een effectieve leidraad voor het handelen" en communisten moeten zich voortdurend inzetten voor "verdere verrijking van de leerstellingen van ". Die verrijking ziet blijkbaar vooral in het "leninisme", dat "het marxisme is van het tijdperk van het imperialisme en de proletarische revoluties, van de ineenstorting van het koloniaal systeem, van de periode

waarin het mensdom de overstap maakt van kapitalisme naar het socialisme".

laat er geen misverstand over bestaan : "In onze tijd is marxisme eenvoudig onmogelijk buiten en zonder het leninisme". Met deze uitspraak keert zich rechtstreeks tegen CP-en van onafhankelijke, "euro-communistische" snit, die het leninisme formeel of feitelijk uit hun vocabulair hebben geschrapd. Het leninisme in zijn totaliteit is daarmee nog eens uitdrukkelijk aangewezen als richtsnoer en als toetssteen voor iedere communistische partij.

Over het leninistisch organisatieprincipe, het democratisch centralisme *), stelt dan ook dat dat het principe moet zijn, volgens welke de hele "socialistische gemeenschap" moet zijn georganiseerd, omdat het hierdoor mogelijk is "op succesvolle wijze de creativiteit van de massa's te combineren met de voordelen van het systeem waarin op wetenschappelijke wijze aan de samenleving leiding wordt gegeven". Nodig bij dit alles en uiteraard ook bij de vestiging van het socialisme is een "vastbesloten politieke partij", d.w.z. een CP, die door middel van "de dictatuur van het proletariaat" de politieke ontwikkeling richting geeft die uiteindelijk moet leiden naar het communisme.

Samengevat komt het er dus op neer dat weliswaar een creatieve uitbouw wil van de leerstellingen van het marxisme-leninisme maar de basisprincipes beslist niet aangepast wil zien. Toepassing van het principe van het democratisch centralisme staat daarbij duidelijk centraal, terwijl de "dictatuur van het proletariaat" voor hem het enig juiste middel is waarmee een CP de "revolutionaire omvorming" veilig kan stellen. Dit soort uitspraken mag dan gedaan worden in de richting van de Sowjetsamenleving, het valt niet te betwijfelen dat zij minstens ook bedoeld zullen zijn voor die CP- en in met name de Westerse wereld die - zoals de eurocommunistische - afwijkende opvattingen koesteren op het punt van deze marxistisch-leninistische leerstellingen.

De richting van de economische hervormingen

De in het voorgaande aangehaalde uitspraken van over ideologische aangelegenheden vormen niet de hoofdmoot van het Kommunist-artikel. Het

*) Zie voor een omschrijving daarvan aangehechte Bijlage.

zijn uitspraken die door de hele tekst verspreid staan. Het feitelijk onderwerp van het artikel is het Sowjetrussische binnenlandse beleid en de doelmatigheid van de economie, waarbij een en ander wordt voorzien van theoretische en ideologische kanttekeningen.

legt er in zijn artikel de nadruk op dat de opbouw van het communisme een zaak is van lange adem en dat de door voorspelde "overgang van het socialisme naar het communisme" in de Sowjet-Unie nog niet zo ver is voortgeschreden als in het recente verleden onder - hij noemt deze in zijn artikel overigens nergens met name - werd voorgesteld.

laat er geen twijfel over bestaan dat er problemen en moeilijkheden zijn, die echter niet inherent zijn aan het systeem maar voortspruiten uit het (nu inmiddels 65 jaar geleden afgeschafte) oude maatschappelijk systeem. Bovendien wordt dan ook nog de leer van en niet altijd correct toegepast. De principes van het marxisme-leninisme zullen echter nauwkeurig in het oog worden gehouden. De economische problemen die zich voordoen - zo stelt het Kommunist-artikel - worden juist veroorzaakt als individuen of bedrijven tegen die principes ingaan.

De Sowjetsamenleving heeft het recht - aldus de secretaris-generaal-diegene ter verantwoording te roepen, die haar rijkdommen verkwisten door een halfslachtige plichtsbetrachting die voortkomt uit egoïstische overwegingen "Werk en werk alleen en niet enig subjectief verlangen moeten de levensstandaard van elke burger bepalen". Zo maakt duidelijk dat de door hem gehanteerde aanpak van corruptie, misdaad, absentisme, alcoholisme en andere misstanden onverminderd zal worden voortgezet. Sprekend over het management in de bedrijven stelt hij dat de hele samenleving de rekening gepresenteerd krijgt van diegenen, die de nationale rijkdommen verspillen door hun dubbelzinnige houding ten opzichte van hun plichten, hun gemis aan vakbekwaamheid of hun egoïsme.

roept in zijn artikel op tot een zekere mate van reorganisatie van het economisch systeem. Hij pleit voor een grotere zelfstandigheid van bedrijven en kolchosen, voor een uitbannen van "burocratische overorganisering" en voor een betere honorering van individuele en locale belangen. Dit soort hervormingen mag echter - zo laat blijken - niet het bestaande maatschappelijk systeem aantasten en marxistisch-leninistische leerstellingen ter discussie stellen. Het mag niet ontaarden in "anarchosyndicalisme, democratie zonder discipline en het eisen van rechten zonder plichten". In dit verband wijst hij nadrukkelijk op het principe van het democratisch centralisme, dat beslist niet mag worden aangetast en waar

onverkort aan zal worden vastgehouden.

In het artikel wordt voorts ingegaan op het hanteren van materiële en morele prikkels voor het uit de wereld helpen van een aantal problemen. Naar

's mening zouden beloningen in deze vorm kunnen helpen om onder de bevolking het inzicht te bevorderen dat geleverde inspanningen hun nut hebben. Verdere loonsverhogingen echter, zoals die onder bijna automatisch plaatsvonden, sluit hij uit omdat deze naar zijn mening zonder een stijging van arbeidsproductiviteit een negatieve invloed uitoefenen op de totale economie, doordat zij nieuwe behoeften oproepen, de vermindering van de inflatie verhinderen en ontevredenheid onder de arbeiders doen ontstaan. Het ziet er naar uit dat van zins is om te zoeken naar een betere balans tussen de koopkracht van de bevolking en de beschikbaarheid van consumptiegoederen. De plotselinge prijsverhogingen, zoals die in februari werden doorgevoerd, zouden daarop kunnen wijzen.

In zijn totaliteit brengt het Kommunist-artikel van geen duidelijk afgerond beleidsconcept voor een aanpak van de bestaande problemen. Wel lijkt het erop dat afstand wil nemen van de economische politiek zoals die totnutoe (d.w.z. onder) is gevoerd. Een indicatie daarvoor vormt het loslaten van het principe van de min of meer automatisch loonsverhoging. In feite komt het artikel echter nauwelijks verder dan het opsommen van de problemen en het duiden van zeer voorzichtige hervormingen, waarbij echter onverkort moet blijven worden uitgegaan van de marxistisch-leninistische principes. Mogelijk is daarom het artikel ook bedoeld om de economische top in de Sowjet-Unie ertoe te brengen om naar concrete oplossingen te zoeken voor de bestaande problemen, die dan in mei of juni a.s. - tijdens het dan te houden plenum van het CC-CPSU - aan de orde zullen komen.

BIJLAGE

Dit principe van het democratisch centralisme houdt formeel in :

- a) dat alle organen van laag tot hoog democratisch worden gekozen;
- b) dat de gekozen organen verplicht zijn over hun werkzaamheden verantwoording af te leggen aan die organisaties die hen hebben gekozen;
- c) dat alle besluiten van hogere organen bindend zijn en dat straffe discipline betracht moet worden en
- d) dat de minderheid zich moet conformeren aan de besluiten van de meerderheid.

De essentie van het democratisch centralisme ligt in het absoluut bindende karakter van de besluiten van hogere organen voor lagere organen. Dit betekent n.l. dat de onder a) genoemde verkiezingen geen vrije keus laten, maar de kritiekloze bekrachtiging eisen van de door hogere organen opgestelde kandidatenlijsten. Dat houdt verder in dat de onder b) genoemde verantwoording door hogere organen moet zijn gesanctioneerd alvorens door de betrokken organisaties unaniem te worden aanvaard. Verder betekent het dat de onder d) vermelde minderheden niet aan hun standpunten mogen blijven vasthouden op straffe van "excommunicatie" wegens "fractie-vorming". Het organisatiepatroon is derhalve sterk hiërarchisch en impliceert dat de hoogste leiding directieven uitvaardigt die zonder mankeren moeten worden uitgevoerd.